

François de la Calmette,

Riverius Reformatus, or The Modern Riverius

Vanuit het Latijn vertaald in het Engels door Bernard Mandeville

(1706)

De moderne praktijk der geneeskunde

Het Voorwoord*

De eerste editie van de navolgende methode van de Praktijk der geneeskunde, dat ontleend is aan een Latijns manuscript dat in de hitte van de recente vervolging van de protestanten in Frankrijk¹ naar Genève is gebracht door een heer [François de La Calmette, meestal François Calmette genoemd] die wegens een godsdienstige verklaring gedwongen was de universiteit van Montpellier te verlaten (waar hij een aanzienlijke tijd geneeskunde had gestudeerd), kreeg onder de geleerde dokters zo'n algemeen onthaal dat omdat de eerste druk (gepubliceerd in Genève) [1688] snel uitverkocht was, niet een andere in Lyon [1690] in Frankrijk werd gedrukt, maar ook een derde in Genève.[1706]²

Omdat echter de schrijver van de eerste editie naar het oordeel van hoogst bekwame artsen ten aanzien van verscheidene zaken te bondig werd gevonden, nam een eminente arts in die onderdelen de taak op zich om dit mankement te verhelpen door het geheel te completeren en toe te lichten met praktische waarnemingen, bestemd voor en gevoegd bij elk hoofdstuk of opschrift, terwijl de hele rest verband houdend met de aard en ware oorzaken van alle stoornissen die onze menselijke lichamen kwellen, in voldoende mate door de eerdere auteur waren gededuceerd.

Om het geheel volmaakter te maken en het in de wereld te laten verschijnen als een compleet, praktisch systeem van geneeskunde, werd het noodzakelijk geacht een korte verhandeling toe te voegen over de venerische ziekten, gebaseerd op de moderne en meest aanvaarde regels, methoden en praktijk van de beroemdste artsen die er nu in Frankrijk zijn. Deze verhandeling werd tot stand gebracht in de laatste editie, gedrukt in Genève, met een supplement erbij gevoegd dat een ware en nauwkeurige beschrijving bevat van alle geheime preparaten en remedies van die grote en beroemde arts, Lazarus Riverius [Lazare Rivière, 1589-1655] die, omdat hij ze erg privé had gehouden voor zichzelf en sommigen van zijn intieme vrienden, tot nu toe nooit openbaar werden gemaakt.

Omdat deze vooraanstaande man, die verdiend de titel van Aesculapius van Frankrijk had verkregen, wiens werken zo'n algemene bijval en achting van de geleerde wereld hebben verworven en zo frequent worden aanbevolen en geciteerd door de beste artsen om reden van zijn enorme geleerdheid en ervaring, zijn buitengewone methode en integriteit, zich niettemin in zijn praktijk te veel afhankelijk heeft gemaakt van de obscure weg van de antieke filosofie, oordeelde de auteur van de volgende verhandeling dat hij een redelijke dienst aan het publiek zou kunnen bewijzen als hij zonder af te wijken van de methode in acht genomen door Riverius in zijn Praktijk der geneeskunde, de redenen, oorzaken en symptomen van kwalen zou vestigen op de basis van moderne filosofie [= natuurwetenschap]. Daarom is het dat het niet ongepast wordt gevonden om de Latijnse titel van Riverius reformatus te vertalen door die van Moderne Riverius in het Engels.³

Om te besluiten: aangezien doeltreffende zorg is besteed om in dit boek alle fouten te amenderen die in alle voorgaande buitenlandse edities zijn geslopen, wordt gehoopt dat de hele methode van dit werk, dat niet alleen is aangepast voor het bijzondere voordeel van de studenten in de geneeskunde maar ook voor de verbetering van degenen die een meer gevorderd inzicht hebben in de ware regels van dit beroep, in het Engels een even gunstige acceptatie zal ondervinden van het publiek als dit in het Latijn heeft gegeven.

Noten:

**) Wie het voorwoord heeft geschreven, is niet bekend. Het is niet onaannemelijk dat het (mede) van Bernard Mandeville is. Zie hierna noot 3. Mandeville bereikt met zijn vertaling twee doelstellingen. Ten eerste krijgt hij zo, na zich eerst gericht te hebben op het algemene Engels, ook de medische Engelse taal grondig onder de knie. Ten tweede maakt hij beroepsgenoten en (potentiële) patiënten ermee duidelijk dat hij goed op de hoogte is van de actuele stand van zaken wat de medische kennis betreft.*

Francis McKee zegt in zijn dissertatie: 'Mandeville's translation of Riverius considerably reconstitutes the text and places the emphasis on digestion by making it the first subject of the book.' Echter: de Latijnse editie van 1696 heeft dezelfde indeling in hoofdstukken als de Engelse vertaling.

De officiële omschrijving luidt: Riverius Reformatus, or The Modern Riverius: Containing the modern practice of physick, set down in a method very near the same with that of Riverius, but accommodated to the most received principles amongst the most modern philosophers, as well as physicians [...] unto the whole are added, a treatise of venereal diseases, and the secrets of that famous Lazarus Riverius. By François de La Calmette. Translated from the 3rd ed. in Latin by a Doctor of Physick. (Riverius Reformatus, of De moderne Riverius: Bevattende de moderne praktijk van de geneeskunde, neergelegd in een methode die bijna dezelfde is als die van Riverius, maar aangepast aan de meest algemene principes van de moderne filosofen en artsen [...] aan het geheel zijn toegevoegd een verhandeling over geslachtsziekten en de geheimen van die beroemde Lazarus Riverius. Door François

de La Calmette. Vertaling van de 3e ed. in het Latijn door een doctor in de geneeskunde.)

De tweede editie in het Latijn is van 1696; de derde van 1706. In 1706 zijn er twee Engelse uitgaven verschenen, die identiek zijn, behoudens het voorblad. Op de ene uitgave staat vermeld *Printed and sold by B. Bragge*, op de andere: *Printed for R. Wellington*. De drukker en boekverkoper B(enjamin) Bragge was ook de initiator van *The Female Tatler*.

In 1685 herroept Lodewijk XIV het Edict van Nantes en maakt hij de katholieke kerk tot de enige geaccepteerde kerk van Frankrijk. Het gevolg is vervolging van de protestanten (calvinisten) en velen van hen vluchten. Wat de schrijver François Calmette betreft, vermeldt de vierde Latijnse uitgave van 1712 dat hij uit Ruthunensis afkomstig was. Ruthunensis is Rodez.

John Astruc vermeldt in *A treatise of venereal diseases, in nine books; containing an account of the origin, propagation, and contagion of this distemper* (1754), boek VIII, blz. 252: 'Francis Calmette, of Rovergne, studied Physic in the Faculty of Montpellier, where he took his Degree in 1684. He applied himself there for some Time to teaching of Physic privately, and not without Reputation; for while he was employed in this Business, he wrote a Compendium of Therapeutic Physic, after the Manner of Lazarus Riverius...'

Weiss (1841) vermeldt (*Biographie universelle*, blz. 609): CALMETTE (François), né à Rodez, dans le Rouergue, reçu docteur à Montpellier en 1684, fit avec succès des cours dans cette ville, et publ. un *Abrégé de Médecine thérapeutique*, Lyon, 1690, Geneve, 1710. Dit wordt bevestigd in de *Actas del XV Congreso Internacional de historia de la Medicina* (1958). François Calmette was meester-apotheker en botanicus in Rodez, die naderhand afstudeerde in de geneeskunde.

2) Anoniem (François de La Calmette), *Riverius reformatus, sive praxis medica, methodo Riverianae non absimili: juxta recentiorum tum medicorum, tum philosophorum principia conscripta ... Editio novissima priori multò accuratior; notis practicis singulis capitibus annexis, & novis aliquot ... tractatibus auctior*. Genevae: Apud fratres de Tournes, 1696 (Genève, Jean and Samuel de Tournes)

3) Dat Bernard Mandeville de vertaler is, blijkt uit advertenties voor het boek, die zijn opgenomen in het begin van *Etmullerus Abridg'd*. De advertentie luidt als volgt: "Riverius Reformatus, or the Modern Riverius: Containing the Modern Practice of Physick; set down in a method very near the same with that of Riverius; but accomodated to the most receiv'd Principles among the Modern Philosophers, as well as Physicians; with Practical Observations annex'd to each Head or Chapter. To which are added a Treatise of the Venereal Disease, and the Secrets of the famous Lazarus Riverius: Never before. Translation from the Third Edition, in Latin. By Dr. Mandeville. Price 6s."

Dezelfde advertentie komt voor in de derde editie *Etmullerus abridg'd* (1712) ten behoeve van een heruitgave (dezelfde 'stock of sheets' gebruikt) van *Riverius reformatus or the Modern Riverius* in 1713, waarbij apart een werk van Richard Mead, *Of the power and influence of the sun and moon*, werd verkocht.